

Het financieringstekort in de aanbieding

„Het kabinet heeft (. . . .) voor de keus gestaan tussen maatregelen die weliswaar op korte termijn het economisch beeld verbeteren, maar die niet tot een werkelijke keer ten goede leiden, en maatregelen die op korte termijn weinig zichtbare resultaten hebben, maar die wel de fundamentele leggen voor een meer gezonde economie. Het kabinet heeft voor deze laatste maatregelen gekozen. Terugdringing van het financieringstekort heeft daarbij een hoge prioriteit gekregen”. Dit schrijft minister Van der Stee in zijn Woord vooraf in de *Miljoenennota 1981*. Ook minister Van Aardenne vindt, in zijn inleiding op de *Macro Economische Verkenning 1981*, dat „een vermindering van het financieringstekort van de overheid geen langer uitstel (duldt)”. Maar wie nu blij verrast zou zijn, omdat de noodzaak van het terugdringen van het financieringstekort blijkbaar ten langen leste ook is doorgedrongen in de politiek, komt in de *Miljoenennota 1981* bedrogen uit. In de eerste plaats wordt het terugdringen van het tekort (in 1981 van 6% naar 5¼% van het nationaal inkomen) voor een belangrijk deel bereikt door lastenverhogingen. Sanering van de staatsfinanciën komt in het verhaal nauwelijks voor. Er wordt alleen meer afgewenteld op bedrijven en gezinnen. In de tweede plaats kan het financieringstekort gemakkelijk uitdijen doordat er een zeer omvangrijke claim ligt op toegekende, maar nog niet uitbetaalde WIR-premies 1). In de derde plaats blijkt, een paar bladzijden na de mededeling van Van der Stee dat het terugbrengen van het financieringstekort een „hoge prioriteit” zou hebben, dat het kabinet het financieringstekort al weer in de aanbieding doet: als de sociale partners alsnog bereid zijn om tot een vrijwillige loonmatiging te komen, wil het kabinet voor iedere procent loonmatiging f. 500 mln. op tafel leggen. De voor dit goede doel benodigde middelen worden gevonden door het financieringstekort weer wat op te rekken 2). Het kabinet denkt aan een loonmatiging van 8% naar 6%. Dit zou dus een extra uitgave betekenen van f. 1 mrd., waardoor het financieringstekort in 1981, op kasbasis, met 0,3% zou toenemen.

Voorlopig is nu de bal toegespeeld aan de sociale partners die zullen moeten beslissen over de voorgestelde ruil loonmatiging - lastenverlichting. De f. 500 mln. die per procent loonmatiging in het vooruitzicht zijn gesteld kunnen behalve ter compensatie van het loonoffer overigens ook worden aangewend voor het scheppen van arbeidsplaatsen (in de kwartaire sector). De sociale partners kunnen met het kabinet alle kanten uit.

Er is veel kritiek op het feit dat het kabinet het voeren van een economisch beleid zou overlaten aan de sociale partners. Bij het voorstel moet echter nog een aantal andere belangrijke kanttekeningen worden geplaatst.

1. Het kabinet acht het oplossen van het financieringstekort aanvaardbaar „gelet op de gunstige effecten van inkomensmatiging, ook op het financieringstekort”. Het kabinet rekent dus op z.g. *inverdieneffecten*. In de *Macro Economische Verkenning 1981* tekent het CPB hierbij aan dat als loonmatiging gepaard gaat met inkomensnivellering, de inverdieneffecten sterk worden gereduceerd 3). Inkomensnivellering is nu eenmaal, vanwege belastingderving, niet gunstig voor de rijksbegroting. Deze opmerking is niet zonder belang, omdat naar de opvattingen van het kabinet de 2% loonmatiging inderdaad gepaard zou moeten gaan met inkomensnivellerende maatregelen. Als de lonen volgend jaar met 8% zouden stijgen, zoals het geval zou zijn zonder extra loonmatiging, zou er immers een „inkomensplaatje” uit de bus komen dat „niet in overeenstemming is met de inkomenspolitieke doelstellingen van het kabinet”. De teruggang in koopkracht zou lopen van 1½% voor het minimumloon, en 1¼% voor het modale inkomen, naar weer 1½% voor 4× modaal. Het kabinet denkt aan een

verdeling waarbij het koopkrachtoffer oploopt van 1¼% voor de minima tot 3½% voor 4× modaal. De door het kabinet voorgestelde ruil (waarbij ik de aannemelijkste variant, die van de lastenverlichting, neem) zal het inkomensplaatje evenwel nauwelijks corrigeren. Volgens tabel 1.5. van de MEV zou het kabinetsvoorstel voor het modale inkomen neutraal uitwerken. In de brief die minister Albeda op prinsjesdag aan de sociale partners heeft gestuurd, en waarin het kabinetsvoorstel wordt uiteengezet, spreekt de minister dan ook van een combinatie van loonmatiging, lastenverlichting en *aftopping*, waardoor er een verdeling zou kunnen ontstaan „die meer in overeenstemming is met het beginsel van sterkste schouders, zwaarste lasten”. Zo'n *aftopping* zou, zoals gezegd, volgens het CPB de inverdieneffecten van de loonmatiging voor het financieringstekort sterk verminderen.

2. Bij het kabinetsvoorstel kunnen voorts nog enkele vragen worden gesteld in verband met de in het vooruitzicht gestelde lastenverlichting. Aan wie komt deze lastenverlichting ten goede? Het CPB is in zijn berekeningen naar aanleiding van het kabinetsvoorstel uitgegaan van een lastenverlichting voor de werknemers. Bij dat uitgangspunt zal de modale-inkomenstrekker net quitte spelen. Maar als de lastenverlichting — als compensatie voor het inleveren van loon — alleen van toepassing is op de werknemers, dan heeft dat consequenties voor de koopkrachtontwikkeling van de sociale-uitkeringstrekkers. Een bruto-loondaling in de particuliere sector werkt immers via het regelingsloon door in de sociale uitkeringen. Sociale-uitkeringstrekkers krijgen, in de berekeningen van het CPB, voor die doorwerking geen compensatie, waardoor hun koopkrachtontwikkeling zal gaan achterlopen bij die van de werknemers in de particuliere sector. Het is duidelijk dat de vakbeweging, mocht er al animo bestaan voor het kabinetsvoorstel, geen medewerking zal willen verlenen aan een constructie, die nadelig uitvalt voor de sociale-uitkeringstrekkers. Maar ook in het geval dat de sociale-uitkeringstrekkers wel compensatie zouden krijgen, zijn de problemen nog niet opgelost. Dan komen immers de CPB-cijfers te vervallen en zal blijken dat „modaal” wel degelijk moet inleveren bij het kabinetsvoorstel. Het hoeft geen betoog dat ook deze consequentie de vakbeweging niet erg zal kunnen inspireren.

Nog afgezien van deze punten is het overigens niet erg duidelijk waarom het kabinet met de aanbieding voor de sociale partners is gekomen. Gegeven de huidige situatie in de Nederlandse arbeidsverhoudingen kon toch moeilijk worden verwacht dat er in het overleg overeenstemming op dit punt zou kunnen worden bereikt. De enige reden die het kabinet dan lijkt te kunnen hebben, is dat het de sociale partners nog één kans heeft willen geven vrijwillig tot echte loonmatiging te komen, om daarna, als het overleg zal zijn mislukt, voldoende legitimiteit te hebben verkregen om door middel van een loonmaatregel in te grijpen. Maar, zo meldt minister Albeda in *NRC Handelsblad*, in geval van een loonstijging van 8% is het overdreven om met een loonmaatregel te komen. Wim Kok heeft de minister natuurlijk al dankbaar aan deze opvatting herinnerd.

T. de Bruin

1) Zie het artikel van Haselbekke en Van der Hoek in dit nummer.

2) Het is maar goed dat de sociale partners niets voor het voorstel lijken te voelen, anders zou het financieringstekort nog aardig kunnen oplopen.

3) Oud-directeur-generaal van de rijksbegroting, Meijs, meent zelfs dat er dan niet of nauwelijks sprake zal zijn van inverdieneffecten, *NRC Handelsblad*, 20 september 1980.